

Sportorganisaties in Nederland

Reader SPK - Verkennen van het sportlandschap
2026/2027

Opleiding Sportkunde / Faculteit GVS / 2026 - 2027

let's change
YOU. US. THE WORLD.

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

Sportorganisaties in Nederland

Reader SPK - Verkennen van het sportlandschap 2026/2027

Auteur

Koen Breedveld

Afdeling

De Haagse Hogeschool / Faculteit GVS / opleiding Sportkunde

Datum

31 augustus 2026

Type project

Reader

Inhoudsopgave

1	Introductie	4
2	De overheid	5
2.1	Rijksoverheid	5
2.2	Provincies	5
2.3	Gemeentes	6
3	Bonden en verenigingen.....	7
3.1	NOC*NSF	7
3.2	Sportbonden	8
3.3	Sportverenigingen	9
4	Ondernemende sportaanbieders	11
4.1	Fitness.....	11
4.2	Aanpalende exploitanten en instructeurs.....	11
4.3	Zwemmen en zwembaden	12
4.4	Sportbedrijven en andere gemeentelijke uitvoerders	13
4.5	Sportevenementen	13
5	Overige sportorganisaties	15
5.1	BVO's	15
5.2	Foundations	15
5.3	Hoeders van het sportrecht	16
5.4	Buitenboordmotoren van de sport.....	16
6	Conclusie	18
	Bijlage 1: het sportlandschap in beeld	19
	Literatuurlijst.....	20

1 Introductie

Om te sporten, moet je wel ergens kunnen sporten. In het park of op de openbare weg kun je natuurlijk zelf gaan hardlopen, fietsen of een potje gaan frisbeeën. En thuis kun je een partijtje gaan schaken of op de hometrainer je conditie bij houden.

Maar voor veel sporten, als je je echt wilt ontwikkelen en je krachten wilt meten met anderen, is meer nodig: een accommodatie (zwembad, sporthal, voetbalveld, boulderhal) en een partij die de sport organiseert (trainingen, opleidingen, spelregels, ranglijsten, competities, toernooien).

Als Sportkundige krijg je straks te maken met een waslijst aan organisaties die samen vormgeven aan het Nederlandse sportlandschap. De kans is groot dat je straks bij een van die organisaties gaat werken: als uitvoerder, projectmedewerker, beleidsmedewerker of als manager. In negen van de tien gevallen zul je in dat werk ook te maken krijgen met andere sportorganisaties. Mogelijk is die andere organisatie een concurrent. Maar het kan ook een klant van je zijn aan wie je wat verkoopt, een partner met wie je samenwerkt of een partij waarvan je subsidie ontvangt (zoals een gemeente).

In deze reader laten we je zien welke sportorganisaties er zijn in Nederland, wat ze doen en hoe ze gefinancierd worden. Dat gaat je helpen tijdens je studie, bijvoorbeeld om een plek te zoeken om stage te lopen, maar ook na je studie, als je te maken krijgt met organisaties die je nog niet kent.

We starten het hoofdstuk met de rol van de overheid in sport (h2). Vervolgens kijken we naar wat 'het vrijwillige initiatief' genoemd wordt en wat de Nederlandse sport erg kenmerkt: NOC*NSF, sportbonden en sportverenigingen (h3). Daarna kijken we naar ondernemers in de sport: fitnesscentra, evenementenorganisatoren etc. (h4). In hoofdstuk 5 kijken we naar nog vier andere groepen sportorganisaties.

Aan het einde van deze reader heb je een compleet beeld van de sportsector in Nederland. Een sector waar jaarlijks miljarden in omgaan en die goed is voor **1,1% van onze economie**, waar **95.000 mensen in werken** en waarin **2,4 miljoen vrijwilligers** actief zijn.

Tot slot nog twee zaken. Ten eerste: deze reader gaat over **sportorganisaties**. De reader is bedoeld voor studenten **Sportkunde**. De laatste tien, vijftien jaar zien we dat sport wordt verbreed tot sport en bewegen. Waarbij met bewegen vooral wordt bedoeld: sportief bewegen. Bijvoorbeeld: wandelen, fietsen, surfen. Zeg maar: beweegvormen die dicht tegen sport aan schurken, en waar ook sportcompetities in zijn. Dus niet: tuinieren of de hond uit laten. Veel sportorganisaties gaan in die ontwikkeling mee. Zo heet de directie Sport bij het ministerie van VWS tegenwoordig directie Sport en Bewegen. En het Kenniscentrum Sport heet nu Kenniscentrum Sport en Bewegen. In deze reader houden we vast aan 'sport'. Dat is korter en krachtiger. Maar we nemen daarin ook het sportieve bewegen mee.

Ten tweede: in deze reader staan veel feiten en cijfers vermeld over sport en sportorganisaties. Daarvoor is een groot aantal bronnen gebruikt. Vanwege de leesbaarheid zijn, anders dan te doen gebruikelijk, in de tekst geen verwijzingen naar die bronnen opgenomen. Cijfers specifiek over organisaties komen uit de jaarverslagen van die organisaties. Die vind je op hun websites. Cijfers over sport en sportorganisaties in het algemeen komen uit onderzoeksrapporten. De belangrijkste daarvan vind je in de literatuurlijst die achter in deze reader is opgenomen.

2 De overheid

Dé overheid bestaat niet. De overheid, dat zijn het Rijk, de provincies en de gemeentes. Achtereenvolgens bespreken we wat ieder van deze bestuurslagen doet met sport.

2.1 Rijksoverheid

Binnen 'het Rijk' (de regering, de ministeries, de Eerste en Tweede Kamer) is de **directie Sport en Bewegen van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport** verantwoordelijk voor het sportbeleid. Dat dit beleid bij VWS is belegd, wil niet zeggen dat andere ministeries niets met sport te maken hebben. Dat is wel zo. De sport krijgt bijvoorbeeld ieder jaar veel geld van de Nederlandse Loterij. Hoeveel dat is, hangt samen met het gokbeleid van het Rijk, en dat is iets dat het ministerie van Justitie en Veiligheid regelt. En dus heeft sport ook met dat ministerie te maken. Zoals de sport ook te maken heeft met het beleid inzake lichamelijke opvoeding. Dat beleid krijgt vorm bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW). Dus ook dat ministerie is relevant voor de sport. De directie Sport en Bewegen van het ministerie van VWS is het eerste aanspreekpunt binnen het Rijk voor sport. Van daaruit worden de contacten met de andere ministeries gecoördineerd.

Bij de directie Sport en Bewegen werken 25 tot 30 mensen. Het budget van de afdeling bedroeg in 2026 **€ 366 miljoen**. Ter vergelijking: bij het hele ministerie van VWS werken bijna 7.000 mensen. De begroting van het ministerie bedroeg in 2026 **€ 56.000 miljoen**. Sport maakt daar dus maar een klein onderdeel van uit (minder dan een procent).

De directie Sport en Bewegen beheert zelf geen sportaccommodaties (ook Thialf niet!), zendt geen atleten uit naar Olympische Spelen, organiseert geen competities en stelt ook geen spelregels op. Dat doen anderen. Wat de afdeling Sport wel doet, is:

- **Stimuleren:** zorgen dat zaken als innovatie, kennisontwikkeling en kennisdeling plaatsvinden in de sport;
- **Financieren:** geld verdelen over andere organisaties zodat zij hun werk kunnen doen; subsidies beschikbaar stellen bijvoorbeeld voor verduurzaming van accommodaties of het organiseren van topsportevenementen;
- **Regisseren:** het bijeenbrengen van sportorganisaties, bedrijfsleven en overheden en zorgen voor afstemming tussen de diverse organisaties.

Het Rijk heeft wat sport betreft dus een (niet onbelangrijke!) kleine, coördinerende rol.

2.2 Provincies

De **twalf Nederlandse provincies** hebben wat sport betreft een beperkte rol. Dat komt voort uit een oude afspraak tussen Rijk, provincies en gemeentes. Daarin is afgesproken dat er bij ieder thema nooit meer dan twee overheden betrokken zijn. Voor sport betekent dit dat vooral Rijk en gemeentes 'in the lead' zijn.

Wat de provincie vooral doet, of laat doen, is zorgen dat er afstemming plaatsvindt tussen de gemeentes in hun provincie. Soms hebben provincies een kleine rol in zaken die te groot zijn voor één gemeente, zoals talentontwikkeling. Twee provincies hebben wel altijd zwaarder ingezet op sport. Dat zijn Gelderland en Noord Brabant. In beide provincies zijn organisaties opgezet die het provinciale beleid uitvoeren, vooral op het terrein van binnenhalen en vormgeven van sportevenementen (resp. Topsport Gelderland en BrabantSport). De reden dat deze twee provincies dat doen, is dat zij in het verleden veel geld verdienden met de verkoop van hun provinciale energiebedrijven en besloten dat geld deels in sport te steken. De meeste andere provincies maakten destijds andere keuzes.

2.3 Gemeentes

Maar de echte hoofdrolspeler wat betreft de sport bij de overheid, dat zijn de **342 gemeentes** van Nederland. Zij zijn degenen die hockey- en voetbalvelden, sporthallen en zwembaden aanleggen én financieren. En daarnaast verenigingen ondersteunen, buurtsportcoaches aanstellen die wijk sport organiseren, en financieel ondersteunen bij grote sportevenementen.

In totaal gaven gemeentes in 2024 per saldo **€ 1,4 miljard** uit aan sport. Dat is vier keer zoveel als het Rijk aan sport uitgeeft. Van die gemeentelijke uitgaven aan sport gaat driekwart naar het aanleggen en onderhouden van sportaccommodaties. Een kwart gaat naar soft- en orgware in de gemeentelijke sport (ondersteunen verenigingen, wijk sport, evenementen).

Vroeger deed de gemeente het beheer van hun sportaccommodaties allemaal zelf. Tegenwoordig richten gemeentes daar vaak een '**sportbedrijf**' voor op. Meestal is dat een BV¹ waar de gemeentes de aandelen van bezit. Die BV maakt dan afspraken met de gemeente wat ze gaan doen. De gemeente neemt dan de subsidie voor het sportbedrijf op in de gemeentelijke begroting. Andere gemeentes huren uitvoeringsorganisaties in, die in opdracht van de gemeente bijvoorbeeld het zwembad managen of die de buurtsportcoaches in dienst nemen en coördineren (zie hoofdstuk 4). De gemeente maakt dan het beleid, de uitvoeringsorganisaties voeren het beleid uit. Sportbedrijven en uitvoeringsorganisaties zijn veelal groter dan de beleidsafdeling van de gemeente zelf. Meestal werken er op de beleidsafdeling van een gemeente één tot tien (max twintig) mensen.

Gemeentes krijgen hun geld uit lokale belastingen en uit landelijke belastingen. Denk bij lokale belastingen aan de WOZ-belasting (belasting op het bezit van een huis). Landelijke belastingen worden geïnd wordt door het Rijk en stromen via het gemeentefonds naar de gemeentes. Maar Rijk en gemeentes voeren hun eigen beleid. En dat kan wel eens botsen – zoals recent bij de opvang van asielzoekers.

Om de positie van gemeentes sterker te maken, hebben alle gemeentes zich verenigd in de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeentes). De **Vereniging Sport en Gemeentes (VSG)** ondersteunt de gemeentes in hun sportbeleid. De VSG is in 1948 (!) opgericht. Bij de VSG zijn 21 mensen in dienst.

¹ Een BV (Besloten Vennootschap) is een bedrijf waarvan is vastgelegd wie de aandelen van het bedrijf in bezit heeft. Dat heet dan dat de aandelen 'niet overdraagbaar' zijn. Bij een NV (Naamloze Vennootschap) is niet vastgelegd wie de aandelen in bezit heeft. De aandelen van een NV zijn daarmee verhandelbaar, bijvoorbeeld op een aandelenbeurs. De NV is dan 'beursgenoteerd': je kunt de aandelen kopen of verkopen op de beurzen van bijvoorbeeld Amsterdam of New York (Wall Street).

3 Bonden en verenigingen

Nederland is altijd een **land van sportbonden en verenigingen** geweest. Geen ander Europees land telt zoveel sportverenigingen (en vrijwilligers) als Nederland². Bonden en verenigingen vormen van oudsher de ruggengraat van de Nederlandse sport, samen met gemeentes. Tegenwoordig zijn sportondernemers ook heel belangrijk voor de sport (zie h4). Maar zonder bonden en verenigingen zou het Nederlandse sportlandschap er schraal uit zien.

3.1 NOC*NSF

De meeste sportverenigingen zijn lid van een sportbond. Bijna alle sportbonden zijn op hun beurt weer lid van koepelorganisatie NOC*NSF. NOC*NSF ontstond in 1993 uit een fusie van het Nederlands Olympisch Comité (verantwoordelijk voor topsport) en de Nederlandse Sport Federatie (dat zich bekommerde om de breedtesport). NOC*NSF is gevestigd op Papendal (gemeente Arnhem).

Bij NOC*NSF werkten in 2025 **295 mensen (271 fte)**. NOC*NSF is een vereniging van met name sportbonden, wat betekent dat de leden (de bonden) op een Algemene Ledenvergadering stemmen over zaken als de begroting en het beleid. De werkorganisatie wordt geleid door een tweekoppig bestuur, waarvan de één algemeen directeur is (secretaris-generaal) en de andere CFO (financieel directeur). Een Raad van Toezicht kijkt namens de leden mee met beide directeuren. NOC*NSF maakt geen deel uit van het Rijk. Medewerkers van NOC*NSF zijn dan ook geen ambtenaren. Grofweg heeft NOC*NSF de volgende taken:

- Het vormgeven van het beleid inzake topsport en het uitzenden van atleten naar de Olympische en Paralympische Spelen;
- Het ondersteunen van hun leden, de sportbonden;
- Het lobbyen namens de bonden en de verenigingen bij de politiek.

NOC*NSF is niet de enige koepelorganisatie in de sport, maar wel van oudsher de grootste. Vandaar dat NOC*NSF voor het Rijk en voor gemeentes een belangrijke gesprekspartner is, voor sport in het algemeen en niet alleen over sportbonden en verenigingen.

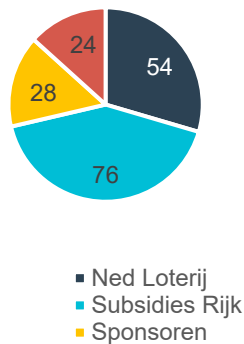
In 2025 had NOC*NSF **181 miljoen aan inkomsten** (zie figuur 1). Een derde daarvan kwam uit het geld dat NOC*NSF vanuit de Nederlandse Loterij ontving, veertig procent uit subsidie van het Rijk, een kwart uit sponsorbijdragen en nog eens een kwart aan overige inkomsten (met name: verhuur en horeca). Een belangrijk deel van de subsidie die NOC*NSF ontvangt (51 mln euro), is in de vorm van een 'instellingsubsidie'. Dat wil zeggen dat het Rijk NOC*NSF zo belangrijk vindt, dat het de organisatie zelf mee financiert³. Dat is dus geen geld voor een specifiek, tijdelijk project, maar om de organisatie zelf te laten bestaan.

Van de uitgaven gaat ongeveer € 70 mln naar sportbonden toe (waarvan 40 miljoen voor topsport). De rest wordt uitgegeven aan organisatiekosten (medewerkers, huisvesting), uitzending van Team NL naar de Spelen, dopingcontroles, marketing en communicatie en projecten.

² Andere landen waar bonden en verenigingen ook een grote rol spelen, zijn de Scandinavische landen (incl. Denemarken). In andere delen van de wereld spelen bonden en verenigingen vaak een veel kleinere rol, zeker waar het de breedtesport betreft.

³ Er zijn vier organisaties die op die wijze door het Rijk worden ondersteund. Naast NOC*NSF zijn dat het ISR, het Mulier Instituut en het Kenniscentrum Sport en Bewegen (zie h5).

Figuur 1: inkomsten NOC*NSF 2025
(in € mln., totaal 181 mln)

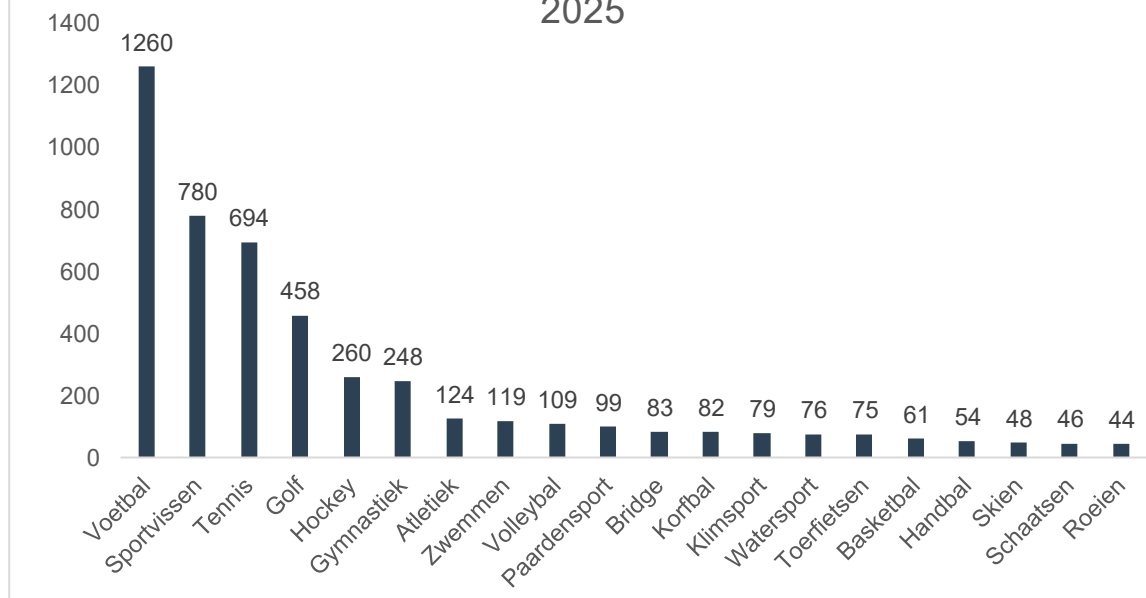

Bron: Jaarverslag NOC*NSF 2025

3.2 Sportbonden

Nederland telde in 2026 **77 sportbonden**. Sportbonden zijn er in alle kleuren en maten. De grootste sportbond is de KNVB (zie figuur 2). De KNVB telde in 2025 1.260.000 leden, 552 medewerkers (meer dan NOC*NSF!) en € 134 mln aan inkomsten (maar een kwart minder dan NOC*NSF). Ter vergelijking: de vijfde sportbond (KNHB) telde in 2025 260.000 leden, 67 medewerkers en € 22 mln aan inkomsten. Onder de kleinere bonden zijn er vele die een begroting kennen van minder dan een miljoen, en waar er slechts een handjevol medewerkers werken (of helemaal geen).

Figuur 2: leden (*1.000) van 20 grootste sportbonden, 2025

Bron: NOC*NSF 2026, Zo sport Nederland!

Veel sportbonden zijn opgericht in de tweede helft van de 19^e eeuw. De KNGU bijvoorbeeld is van 1868, de KNVB van 1889 en de KNLTB van 1899. Maar nog steeds komen er sportbonden bij. Zo trad in 2020 de Nederlandse Gewichtheftbond toe tot NOC*NSF en 2025 Cheersport Nederland.

De leden van sportbonden zijn hun verenigingen. Die nemen dan, op een Algemene Ledenvergadering of in een vergadering van de 'Bondsraad'⁴, de belangrijkste besluiten (over de begroting, het beleidsplan of de aanstelling van een directeur of bestuur). Ben je lid van een sportbond, dan ben je daarmee meestal ook lid van de bond. Bij sommige bonden (zwemmen, tennis) kun je ook als individu lid worden van de bond.

De meeste bonden worden geleid door een directeur die een bestuur boven zich heeft, of door een directeur-bestuurder met een Raad van Toezicht naast zich. Dat laatste model wordt steeds populairder.

Sportbonden halen hun inkomsten doorgaans uit: een bijdrage van NOC*NSF; bijdragen vanuit hun eigen leden (vooral: verenigingen); en sponsorinkomsten. Als vereniging zijn bonden per definitie niet op winst gericht – ze zijn **not-for-profit en geen bedrijf**. Toch kan ook een sportbond ondernemend handelen. Sommige bonden hebben een commerciële tak die geld voor de bond binnenhaalt, bijvoorbeeld met de verkoop van verzekeringen (skiën, toerfietsen, duiken), met de verkoop van licenties (vissen, turnen), met de verkoop van materialen (boten bij de reddingbrigade), met het opleiden van leraren/trainers (tennis!) of met het binnenhalen subsidies voor maatschappelijke projecten (doen de meeste bonden wel).

3.3 Sportverenigingen

Het aantal sportverenigingen is al jaren aan het dalen. In 2025 waren er **21.356 sportverenigingen** (aangesloten bij NOC*NSF). In 2019 waren dat er nog 23.455. Die daling komt doordat verenigingen fuseren en/of omdat mensen liever anders sporten dan via een vereniging.

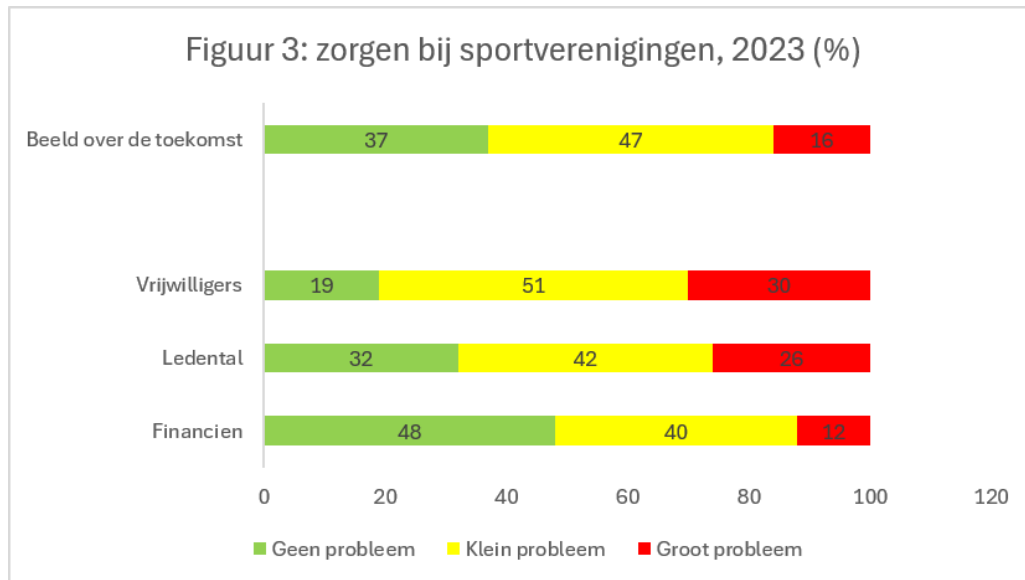
Toch is er geen reden om aan te nemen dat er over vijftig jaar geen sportverenigingen meer zouden zijn. Het einde van de sportvereniging is al heel vaak verkondigd. Maar nog steeds sport een kwart van alle Nederlanders bij een vereniging. Bijna alle kinderen beginnen hun sport bij de vereniging. En als je wilt deelnemen aan 'de competitie', dan is dat meestal bij een vereniging. Veel mensen vinden het ook gewoon leuk om zich te verenigen, om zich in te zetten voor 'hun clubbie'. Geen andere maatschappelijke sector telt zoveel vrijwilligers als de sportvereniging.

Makkelijk hebben verenigingen het niet. Maar iets meer dan een derde van de sportverenigingen zag de toekomst in 2023 positief in (zie figuur 3). Een op de zes noemde de toekomst ronduit zorgelijk. De grootste zorgenpost van verenigingen zit hem in het vinden van voldoende vrijwilligers. Ook over het ledental zijn er soms zorgen. Over de financiën maken de verenigingen zich het minste druk.

Net als bonden zijn verenigingen er **in soorten en maten**. Er zijn clubs met meer dan duizend leden, en clubs met een tiental leden. Clubs met een eigen clubhuis ter grootte van een evenementencentrum, en clubs zonder eigen accommodatie waar het bestuur maandelijks vergadert bij de secretaris thuis. Er zijn bonden met het veel clubs, zoals de KNVB (2.832 verenigingen), en bonden met maar enkele clubs (schermen 60, cricket 51, ijshockey 43, lacrosse 15, curling 5).

Bijna alle sportverenigingen worden gerund door vrijwilligers. Die vormen het bestuur en het kader (de commissies, de coaches en trainers). Maar om sterker zijn, stelt een groeiend aantal verenigingen **betaalde verenigingsmanagers** aan. Zo'n betaalde kracht moet het makkelijker maken om in te spelen op nieuwe doelgroepen, de accommodatie te managen of het contact te onderhouden met de gemeente.

⁴ Een Bondsraad bestaat meestal uit een afvaardiging van de verenigingen, waarbij de verenigingen mogen kiezen wie hen in de Bondsraad vertegenwoordigt. Bondsraden bestaan meestal uit 10-25 leden.

Bron: Mulier Instituut (2023), Sportverenigingen en hun uitdagingen

4 Ondernemende sportaanbieders

Sportbonden en verenigingen mogen dan 'here to stay' zijn, feit is dat er op de sportmarkt steeds meer concurrentie is. Sportondernemers, bedrijven die sport aanbieden, zijn daar in belangrijke mate voor verantwoordelijk. Commercie in de sport is van altijd. De Tour de France bijvoorbeeld, wordt gerund door het Franse bedrijf ASO, is ooit begonnen door een krantenuitgever, en leeft al sinds zijn start van inkomsten uit reclames.

De mate waarin de commercie momenteel een rol speelt in de sport, is echter ongekend. Op dit moment sporten bijna veel mensen via een sportbedrijf als via een sportvereniging. En dan hebben we het nog niet over alle commercie rondom betaald voetbal, het wielrennen of het schaatsen. **Sport is big business. Met sport valt geld te verdienen!** Niet met de organisatie van het jeugdvoetbal, maar wel met de organisatie van 'het WK' en de miljarden die daaraan te verdienen vallen - met sponsoring, reclames en uitzendrechten. In de V.S. is dat heel gewoon. Daar zijn de grootste competities en hun teams in handen van bedrijven. In Europa kennen we dat minder. De competities worden geleid door koepels (zoals de UEFA) en de teams zijn bijna altijd verenigingen. Maar ook in Europa bewegen we langzaam die kant op, komen de competities los te staan van bonden (denk aan de BNXT League in het basketbal) en worden teams bedrijven die kunnen worden gekocht en verkocht.

Wie zijn dan die ondernemende sportaanbieders? We noemen hier de belangrijkste groepen sportbedrijven die je tegenkomt in Nederland. Tot welke groep ze ook behoren, een ding hebben ze gemeen: ze zijn een bedrijf. Hun doel is winst maken. Voor hun directies en hun aandeelhouders. Daar is overigens niets mis mee. Als winst maken niet mocht, hadden we ook geen bakkers, bioscopen of cafés. Maar het is wel belangrijk om je te realiseren dat een onderneming een ander doel heeft dan een overheid, een bond of een vereniging (die allen not-for-profit zijn).

Sinds 2019 kennen de ondernemende sportaanbieders hun eigen koepelorganisatie: **POS (Platform Ondernemende Sportaanbieders)**. De POS is met zijn veertien medewerkers lang zo groot niet als NOC*NSF, maar heeft zich in zijn korte tijd wel gemanifesteerd als een belangrijke spreekbuis voor sportbedrijven vooral in de breedtesport.

4.1 Fitness

Een grote en zeer zichtbare groep sportondernemers vormen de talloze fitnessondernemingen. Fitness is uitgegroeid tot een grote sport en is al enige tijd de **meest beoefende sport van Nederland**. Fitness kun je beoefenen bij een van de meer dan 2.000 fitnesscentra die Nederland telt. De grootste daarvan is Basic Fit. Basic Fit is een beursgenoteerd bedrijf met in 2025 een jaaromzet van 1,4 miljard euro en 700 vestigingen in vijf landen. Naast dat grote bedrijf bestaan er talloze éénpitters, fitnessbedrijven met maar een of enkele vestigingen. Dat zijn geen multinationals, maar kleine bedrijfjes die vaak niet groter zijn dan de bakker om de hoek.

NL Actief (13 medewerkers, opgericht 1991) is de organisatie die de belangen van fitnessondernemers behartigt.

4.2 Aanpalende exploitanten en instructeurs

Fitnessondernemers bieden fitness aan op commerciële basis. Maar ook in andere takken van sport zijn ondernemers actief. **Bowlingbanen, manages, skihallen (Snow-world!), tennis-, squash-en boulderhallen:** het is bijna allemaal zuiver commercieel. Soms is op die accommodatie een vereniging actief, als huurder en gebruiker. Maar de accommodatie is dan wel in handen van het bedrijf. Soms is dat

een groot bedrijf (Pellikaan bijvoorbeeld), soms ook hier een eenpitter. Soms gaat om een keten (bijvoorbeeld: Monkey Moves). Soms wordt een sport zowel commercieel aangeboden als via verenigingen (bij judo bijvoorbeeld, kracht- en vechtsport, of recent padel).

Tot deze groep behoren ook zeker de groep **trainers en leraren** die zich laten betalen voor hun diensten. In tennis was het al heel lang gewoon dat een **tennisleraar** betaald werd. Vroeger was dat een individu, tegenwoordig zijn het vaak kleine bedrijven die een tennisschool runnen (zie bijvoorbeeld in Den Haag Burgersdijk Tennis). Een recente loot aan deze tak vormen de **voetbalscholen**, waar ouders met ambitie hun voetballende zoon of dochter hopen klaar te stomen voor een van de schaarse posities aan de top van de voetbal-pyramide.

4.3 Zwemmen en zwembaden

Een aparte vermelding verdient de wereld van het zwemmen. Leren zwemmen doe je bij een zwemvereniging (zoals van de KNZB of de Reddingsbrigade) of bij een commerciële zwemschool. Daarvan zijn er honderden in Nederland. Dat is niet zo gek, want ook leren zwemmen is een business. Voor het halen van je '**Zwem-ABC**' tel je voor je kind al gauw rond de 1.000 euro neer. En wetende dat er ieder jaar 200.000 kinderen worden geboren, is het niet moeilijk om uit te rekenen dat er een verdienmodel zit in het leren zwemmen. Wie er zwemles mag geven, is in een zwembad dan ook vaak een bron van strijd tussen de exploitant en de vaste gebruikers van het zwembad (met name: de verenigingen).

Zwemles krijg je doorgaans in een openbaar zwembad⁵. In Nederland waren er in 2024 **621 openbare zwembaden**. Grofweg zijn er twee soorten openbare zwembaden: het zwembad dat door de gemeente of door het gemeentelijk sportbedrijf wordt gerund; en het zwembad dat wordt gerund door een commercieel bedrijf. Bekende voorbeelden van dat laatste zijn Sportfondsen (dat bestaat sinds 1923), Optisport en SRO. Alle drie zijn BV's, waarvan de aandelen in handen zijn van een kleine groep investeerders. Alle drie de bedrijven exploiteren meerdere zwembaden (Optisport en SRO managen ook andere typen accommodaties). Gegeven de bedragen die hierin omgaan, valt te becijferen dat het hier om grote jongens gaat, met omzetten van enkele tientallen miljoenen per jaar.

Voor alle commercieel gerunde openbare zwembaden geldt dat die subsidie ontvangen van de gemeente. Zonder die subsidie is een openbaar zwembad niet te exploiteren. Tenzij de toegangsprijs wordt verdubbeld, maar dat is maatschappelijk niet geaccepteerd (waarom eigenlijk niet?).

Sinds 2016 is **Wizz** is de koepelorganisatie van zwemscholen en zwembedrijven. Bij Wizz werken vier betaalde krachten. De Wizz is een werkgeversorganisatie. Dat betekent dat de Wizz ook betrokken is bij onderhandelingen over de CAO Zwembaden en Zwemscholen. Daarin is de Wizz anders dan alle andere koepelorganisaties die in deze reader worden genoemd.

⁵ Enkele zwemscholen geven les in het zwembad van een hotel of recreatiebedrijf.

4.4 Sportbedrijven en andere gemeentelijke uitvoerders

Gemeentes die hun zwembad (en hun sporthallen of sportvelden) zelf exploiteren, kiezen er steeds vaker voor om dat niet door ambtenaren van de gemeente te laten doen maar om daarvoor een apart bedrijf te creëren: het sportbedrijf. De aandelen van dat sportbedrijf blijven dan in handen van de gemeente. Maar omdat het bedrijf op afstand staat van de gemeente, kan het makkelijker schakelen en flexibeler opereren. Bovendien vallen de medewerkers van het sportbedrijf onder een goedkopere CAO. Dat scheelt de gemeente geld. Inmiddels zijn er **tientallen van dit soort sportbedrijven** (Sportbedrijf Rotterdam, Connexxion in Nieuwegein, Sportpunt Gouda, ...).

Veel van deze sportbedrijven hebben ook nog een andere taak. Dat is de supervisie over de buurtsportcoaches van de gemeente. Sinds 2008 hebben gemeentes beschikking over buurtsportcoaches. Het Rijk stelt daarvoor geld ter beschikking wat door gemeentes wordt aangevuld. Buurtsportcoaches organiseren sportactiviteiten in de wijk, bijvoorbeeld op 'playgrounds', ondersteunen verenigingen of zijn werkzaam als vakleerkracht bij de scholen. In Nederland zijn momenteel zo'n **6.000 buurtsportcoaches** actief.

Behalve dat sportbedrijven de supervisie voeren over buurtsportcoaches, zijn er ook bedrijven (en soms stichtingen) die die rol voor gemeentes vervullen. Dit zijn dus geen bedrijven waarvan de aandelen in handen zijn van de gemeente. Voor de gemeente Den Haag, dat geen eigen sportbedrijf kent, vervult de stichting Werkgevers Sportstad Den Haag (WSDH) die rol. WSDH ontvangt hiervoor middelen van de gemeente op basis van een contract voor enkele jaren. Maar ook ander stichtingen of bedrijven kunnen bij de gemeente aankloppen dat zij voor zo'n contract in aanmerking willen komen. Bedrijven die dit voor meerdere gemeentes doen, zijn o.a. de Sportief Beweeg Groep (SBG), Bewegen Werkt en NMC Bright. In feite zijn dit een soort **sportbuurtcoach-uitzendbureaus**. Zij schrijven zich vaak in op een 'tender' van de gemeente. Degene met het beste bod wint de tender en krijgt het contract. Vaak gaat het dan om een contract van enkele miljoenen voor meerdere jaren.

De sportbedrijven van Nederland hebben in 2011 hun krachten gebundeld in de **Vereniging Sportbedrijven Nederland**. De VSBN is een kleine organisatie: er werkt momenteel één (part time) betaalde kracht.

4.5 Sportevenementen

Sportevenementen bepalen steeds vaker het gezicht van de sport. Of het nu om running-events gaat, mud-runs, triathlons, wielervedstijden, NK's, EK's en WK's ...het sportpubliek smult ervan.

De partijen die dergelijke evenementen organiseren, zijn bijna altijd bedrijven. Soms werken die bedrijven alleen, soms werken ze samen met een stichting, soms met een stad of een bond (dat is vooral het geval bij EK's en WK's⁶).

Bekende bedrijven in deze zijn:

- **TIG:** organiseert onder andere de Dutch Grand Prix (Formule 1 in Zandvoort), de KLM Open, het Tata Steel schaaktoernooi, de Tour of Holland (wielrennen) en meerdere EK's en WK's (oa zeilen, turnen, volleybal, handbal, korfbal);

⁶ De organisatie van een EK of een WK is doorgaans een samenspel tussen een evenementenorganisator, een sportbond en een stad of provincie. De evenementenorganisator is in de lead om een voorstel te maken richting een Europese of mondiale koepel, maar werkt hierin nauw samen met de betreffende sportbond. Die heeft immers de contacten met de Europese of mondiale koepel die eigenaar is van het EK of WK. Bij het plan worden al gauw een stad of provincie betrokken, waar er gespeeld kan worden. Van wie het evenement nu uiteindelijk is? Zeg het maar!

- **Team TOC:** een kleiner bedrijf dat zich toelegt op kleinere EK's en WK's (handboogschieten, jeu-de-boules, EK rolstoelrugby), maar dat sinds 2023 ook voor eigen rekening de European Para Championships organiseert en exploiteert);
- **House of Sport** (vaste leverancier van de KNSB voor EK's en WK's in Thialf);
- **Sportworx:** organiseert o.a. beachvolleybal en 3*3 evenementen;
- **Global Sport Communication:** organiseert onder andere de FBK Games in Hengelo en is betrokken bij het deelnemersveld van meerdere marathons en andere hardloopevenementen.

Een speciale vermelding in deze verdient **Golazo**. Dat is een van oorsprong Belgisch bedrijf dat daar onder andere bekend is als organisator van de roemruchte Allianz Van Damme Memorial wedstrijd (internationale atletiek) en meerdere wielerevenementen. In Nederland organiseert Golazo onder andere de marathons van Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven⁷. In 2025 nam Golazo sportmarketingbureau Triple Double over, sportuitgeverij Arko en sportnieuwssite Sport Know How. Golazo mag je dus gerust een **sportveelvraat** noemen. Het zal niet lang duren voordat Golazo wordt overgenomen door een nog grotere, Amerikaanse speler.

⁷ De marathon van Amsterdam wordt georganiseerd door Le Champion, een Noord Hollands bedrijf dat ook meerdere hardloopevenementen organiseert.

5 Overige sportorganisaties

Tot slot. Er is een beperkt aantal organisaties die niet makkelijk te scharen zijn onder een van de eerdergenoemde labels. Die organisaties vatten we in dit hoofdstuk samen. Voor het gemak hebben we ze gebundeld in vier groepen.

5.1 BVO's

Een zo'n groep, en geen onbelangrijke, vormen de **34 betaald voetbalorganisaties** die Nederland telt: 18 in de Eredivisie, 4 in beide divisies en 16 alleen in de Eerste Divisie. BVO's zijn veelal clubs. Maar wel clubs die als een bedrijf worden gerund en waar door zakenlieden ook in wordt geïnvesteerd. De aandelen van de NV Ajax staan bijvoorbeeld genoteerd op de Amsterdamse beurs. De verhouding tussen club en voetbalbedrijf is complex en bij iedere club weer anders. Dat het daarbij om veel geld gaat, moge duidelijk zijn. De totale omzet van alle Eredivisieclubs bedroeg aan het einde van het seizoen 2024/2025 903 miljoen euro. Dat is overigens driekwart van de omzet van de grootste voetbalclub ter wereld, Real Madrid.

Dat klinkt allemaal groot en machtig, maar de werkelijkheid is deels ook anders. Naast de grote top-drie (Ajax, Feyenoord en PSV) **zijn BVO's veelal kleine bedrijfjes**, niet veel groter dan de doe-het-zelf zaak op de hoek. Lang niet allemaal maken ze winst, de meeste teren op de zak van een gulle geldschietster (zoals Marcel Boekhoorn bij NEC of Frans van Seumeren bij FC Utrecht). Zonder zo'n suikeroom zou menig BVO failliet gaan.

Bijna alle BVO's hebben tegenwoordig ook een maatschappelijke tak: een **'foundation'**. Die start projecten op voor de jeugd, ouderen of andere kwetsbare groepen. Denk aan ADO Groen in Den Haag of de Feyenoord Foundation. Zo'n foundation is deel van de club of een aparte stichting. Hun geld ontvangen ze uit subsidies, uit bijdragen vanuit de gemeente of uit de inkomsten van de BVO zelf. BVO's nemen daarmee een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dat is mooi en valt zeker toe te juichen. Maar BVO's profiteren zelf ook van hun maatschappelijke inzet. Het goede werk immers bindt de mensen uit de stad aan de club. Het draagt bij aan een positief imago van de club, wat weer helpt in de relatie met de gemeente en om sponsors te vinden ...noem het een tweesnijdend zwaard.

5.2 Foundations

Het begrip 'foundation' is redelijk nieuw in de sport. Johan Cruyff begon er in 1997 mee en legde zich met zijn **Cruyff Foundation** toe op het aanleggen van playgrounds. Inmiddels zijn er 341 van dergelijke playgrounds aangelegd in 23 landen en ontplooit de Cruyff Foundation tal van maatschappelijke projecten. In 2025 bedroeg de omzet van de Cruyff Foundation 8,4 mln euro. Juni 2026 werkten er 40 medewerkers. Qua grootte is de Cruyff Foundation daarmee vergelijkbaar met sportbonden als atletiek, zwemmen of volleybal.

Een andere bekende foundation is de **Krajicek foundation**. Richard Krajicek richtte die eveneens in 1997 op nadat hij in 1996 Wimbledon had gewonnen. Ook hij startte met het aanleggen van playgrounds, maar inmiddels doen ze veel meer. Andere bekende maar kleinere 'foundations' zijn die van Esther Vergeer (gehandicaptensport), Bas van de Goor (diabetes) en Van der Sar (hersenletsel).

Wat de foundations gemeen hebben, is dat ze de **drive, bekendheid en goodwill** van een oud topsporter gebruiken om met sport iets terug te doen voor de maatschappij. Foundations zijn not-for-profit organisaties: ze streven geen winst na, maar maatschappelijke betekenis. Hun geld halen ze uit subsidies (bijvoorbeeld van de Vriendenloterij of de Postcode Loterij) en giften van sponsors.

Met hun activiteiten schurken ze dicht aan tegen wat gemeentes of sportbonden ook zouden kunnen doen. Je kunt je afvragen: waarom heb je daar dan een foundation voor nodig. Kunnen die gemeentes en bonden dat niet zelf? Klaarblijkelijk niet. Door de kracht van topsport te gebruiken, krijgen de foundations iets van de grond dat er anders niet was geweest. En dat mag je gerust winst noemen. Al mag je er ook

een kanttekening bij plaatsen. Want een gemeente wordt gecontroleerd door een gemeenteraad en een bond door zijn leden. **Maar wie controleert de foundation?**

De foundations hebben zich in 2023 verenigd in de **MOS** (Maatschappelijke Organisaties in de Sport). Anno augustus 2026 had de MOS drie mensen in dienst. De MOS en de POS (zie h3) zijn nu met NOC*NSF en VSG belangrijke gesprekspartners voor het Rijk in het debat over de toekomst van de sport.

5.3 Hoeders van het sportrecht

Sport is mooi en prachtig, maar niet alles in de sport gaat goed. Sport heeft ook een lelijke kant: dopinggebruik bijvoorbeeld, corruptie en omkoping (FIFA wordt veel genoemd), seksueel misbruik (door trainers, meestal mannen) en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag (zoals pestgedrag). De laatste jaren is er meer aandacht voor deze duistere kant van de sport, ingegeven door schandalen onder andere bij het turnen en het dansen. Drie organisaties zijn in deze belangrijk.

De **Dopingautoriteit** is in Nederland de partij die als wettelijke taak heeft om dopinggebruik in de sport te bestrijden. Daartoe voert ze dopingcontroles uit (3.665 in 2025) en geeft ze voorlichting. De Dopingautoriteit is wat je noemt een ZBO, een Zelfstandig Bestuursorgaan van het Rijk. Dat betekent dat de Dopingautoriteit een apart onderdeel van de overheid is, vergelijkbaar bijvoorbeeld met het CBS. In 2025 bedroegen de inkomsten van de Dopingautoriteit 6,9 mln euro. Daarvan kwam 2,1 mln van NOC*NSF en de rest van het Rijk. Bij de Dopingautoriteit werkten in 2025 48 mensen. Wereldwijd is de Dopingautoriteit aangesloten bij WADA (World Anti Doping Agency), de organisatie die samen met het IOC en de wereld sportkoepels zoals FIFA het beleid inzake doping vormgeeft.

Verder zijn op het vlak van grensoverschrijdend gedrag het ISR en het CVSNI van belang. Het **Instituut voor Sportrechtspraak** is een kleine stichting die namens sportbonden onderzoek doet bij grensoverschrijdend gedrag (wat is er precies gebeurd) en uiteindelijk ook een sanctie, een straf oplegt (een schorsing bijvoorbeeld). Het ISR heeft daar zijn handel vol aan, want met alle aandacht voor dit thema komen er ook steeds meer meldingen los. De inkomsten van het ISR bedroegen in 2025 1,7 mln euro. Daarvan kwam 90% van het Rijk in de vorm van een 'instellingsubsidie'. Bij het ISR werkten in 2025 tien mensen.

Verwant aan het ISR is het **Centrum Veilige Sport Nederland**. Het CVSNI is opgericht in 2019 en fungeert als meldpunt: iedereen in de sport die zich onheus bejegend voelt, kan dat melden bij het CVSNI. Het CVSNI houdt een database bij van de meldingen, helpt de melders op weg (wat kan ik doen) en ondersteunt bonden en verenigingen. Het CVSNI is formeel onderdeel van NOC*NSF, maar opereert grotendeels zelfstandig. Zijn budget krijgt het CVSNI vanuit NOC*NSF, dat daarvoor onder andere subsidie ontvangt vanuit het Rijk (2,1 mln euro in 2025). Er zijn plannen om het CVSNI te verzelfstandigen, zoals in het buitenland meer gewoon is, maar die zijn nog in ontwikkeling. Bij het CVSNI werken 14 medewerkers.

5.4 Buitenboordmotoren van de sport

Tot slot. Alle genoemde partijen (overheden, bonden en verenigingen, ondernemende sportaanbieders, BVO's en foundations) zijn dagdagelijks superdruk met doen wat ze doen. Ze formuleren een missie, denken na over een strategie om die missie te laten slagen, en maken plannen om die strategie uit te voeren. Maar voor die missie, strategie en plannen moeten ze wel worden gevoed: met cijfers over de ontwikkelingen in de sport, analyses over hoe dingen werken, creatieve ideeën en goede voorbeelden. Met onderzoek en advies, kortom.

Twee organisaties in het bijzonder vervullen een rol in het verzamelen en verspreiden van kennis over de sport. Dat zijn het **Mulier Instituut** en het **Kenniscentrum Sport en Bewegen (KCSB)**. Beide zijn stichtingen. Het Mulier Instituut is opgericht in 2003, het KCSB ontstond in 2016 uit de fusies van meerdere organisaties. Beide ontvangen voor hun rol een instellingssubsidie vanuit de directie Sport en Bewegen van het Rijk (in 2026 8,3 mln euro voor KCSB en 4,5 mln euro voor het Mulier Instituut). Beide organisaties vullen dat bedrag aan met projectsubsidies vanuit andere overheden. Het Mulier Instituut voert daarnaast ook onderzoek uit voor opdrachtgevers (en opereert in deze als een semi-commerciële organisatie). Het Mulier Instituut richt zich vooral op het uitvoeren van onderzoek, het KCSB met name op het verspreiden van de uitkomsten van die onderzoeken. Bij het KCSB werkten in 2025 60 medewerkers, bij het Mulier Instituut 76. Verder zijn er tal van onderzoeksinstanties⁸ en -bureaus actief in de wereld van sport. Maar geen van heeft, zoals het Mulier Instituut en het KCSB dat wel hebben, de focus exclusief op sport.

Onderzoek uitvoeren en die kennis verspreiden, zijn nuttige eerste stappen om te komen tot een visie of een strategie. Maar veel organisaties hebben behoefte aan meer. Ze willen geadviseerd worden over hun koers. Een heel leger **commerciële adviesbureaus** staat dan ook klaar om sportorganisaties hierover te adviseren: over sportmarketing, sportmanagement, impact maken, of moeilijke doelgroepen bereiken. Grote bedrijven in deze zijn BMC (adviseren veelal overheden), Golazo (sportmarketing), KPMG (toekomstscenario's) en More 2 Win (impact maken met sportevenementen).

Een bijzondere positie in het adviseurslandschap neemt de **Nederlandse Sportraad** in. De NL Sportraad is in 2016 ingesteld en maakt deel uit van het stelsel van adviescolleges van het Rijk (waartoe bijvoorbeeld ook de Gezondheidsraad, of de Sociaal-Economische Raad behoren). De NL Sportraad adviseert de minister van Sport. Om dat advies te kunnen geven, maakt ze gebruik van gegevens van bijvoorbeeld het Mulier Instituut, of laat ze zelf eigen onderzoek uitvoeren. Bij de NL Sportraad werken tien mensen. Daarmee is de NL Sportraad beduidend kleiner van omvang dan bijvoorbeeld het Mulier Instituut of het KCSB.

⁸ Met name het CBS en het RIVM zijn hierin nog vermeldenswaard. Beide zijn ZBO's van het Rijk. Het RIVM onderhoudt een website met trends en ontwikkelingen in het sport en bewegen: [Sport en bewegen](#)
[| RIVM](#)

6 Conclusie

De sport is een bijzondere wereld. Het is een sector die in de 19^e eeuw ontstond toen burgers verenigingen gingen oprichten om samen te gaan sporten, en aanklopten bij gemeentes voor hulp bij het bouwen van accommodaties. Verenigingen bundelden daarop hun krachten, en zo ontstonden sportbonden. Later kwam daar een hele lappendeken aan andere partijen bij die nu samen vormgeven aan de Nederlandse sport: de rijksoverheid, commerciële sportaanbieders, foundations, bvo's en allerlei organisaties daaromheen. En dan hebben we een aantal partijen nog geeneens genoemd, bijvoorbeeld:

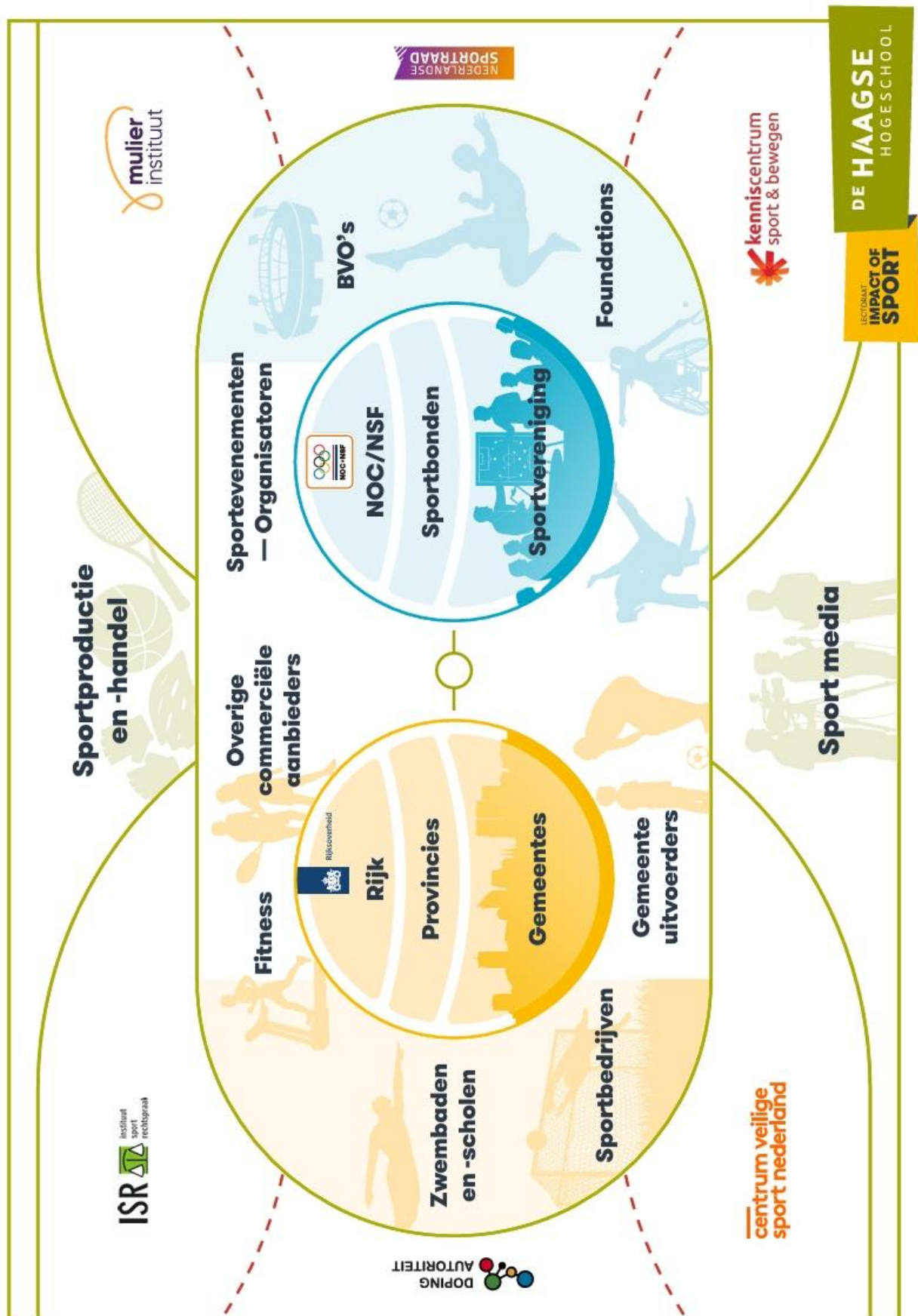
- de producenten van en handelaren in sportartikelen (Nike, Adidas, de Decathlons van deze wereld);
- de media die sport uitzenden (NOS, Eurosport, ESPN);
- het gymnastiekonderwijs aan lagere en middelbare scholen.

Bij elkaar maakt dat de sport tot een intrigerende wereld. Een wereld waarin veel partijen actief zijn en met elkaar van doen hebben. Maar ook een wereld waarin niemand de baas is of echt de regie heeft. Probeer daar maar eens richting aan te geven!

Extra lastig daarbij is dat sport weliswaar veel aanwezig is in het dagelijks leven, maar toch uiteindelijk maar een kleine sector is. Vergeleken met bijvoorbeeld het onderwijs of de zorg valt de sport in het niet, zowel qua budgetten als qua wet- en regelgeving. Ook dat maakt de sport fascinerend en intrigerend, maar niet altijd makkelijk om grip op te krijgen.

In bijlage 1 is het Nederlandse sportlandschap grafisch uitgebeeld. Dat beeld is nooit helemaal compleet en blijft permanent in beweging. Als sportkundige geef jij straks die beweging vorm! Hopelijk biedt deze reader je daarin enig houvast.

Bijlage 1: het sportlandschap in beeld

Literatuurlijst

CBS (2025). Vrijwilligerswerk 2024. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2025/vrijwilligerswerk-2024>

HAN University of Applied Sciences (2026). Financiële ranglijst Eredivisie editie 2026. https://blog3.han.nl/sportenbeweegprofessionals/financiele-ranglijst-eredivisie-2026-eredivisieclubs-realiseren-recordomzet-van-e903-miljoen-en-verbeteren-operationele-basis/?trk=public_post_comment-text

Kantar / Europese Unie (2022). Eurobarometer 525 Sport and Physical Activity. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2668>

Kenniscentrum Sport en Bewegen (2022). Zo zit de sporteconomie in elkaar. <https://www.allesoversport.nl/thema/beleid/sport-en-euro-s-zo-zit-de-sporteconomie-in-elkaar/>

Mulier Instituut (2023). Sportverenigingen en hun uitdagingen. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27488/sportverenigingen-en-hun-uitdagingen/>

Mulier Instituut (2025). Verandering openbare zwembaden in de periode van 2013 tot 2024. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/28705/verandering-openbare-zwembaden-in-de-periode-van-2013-tot-2024/>

Mulier Instituut (2025). Monitor brede regeling combinatiefuncties. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/28598/monitor-brede-regeling-combinatiefuncties-2024/>

Mulier Instituut (2026). Trendrapport arbeidsmarkt sport en bewegen. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/28791/trendrapport-arbeidsmarkt-sport-en-bewegen-2025/>

Mulier Instituut (2026). Monitor gemeentelijke uitgaven aan sport. <https://www.mulierinstituut.nl/nieuws/gemeenten-geven-netto-9-procent-meer-uit-aan-sport/>

NOC*NSF (2026). Zo Sport Nederland. Belangrijkste trends en ontwikkelingen in sportdeelname 2025. <https://www.nocnsf.nl/zosportnederland>

Blackbox Publishers, Mulier Instituut en NL Actief (2022). Fitness, markt en trendrapport. Blackbox Publishers. <https://www.blackboxpublishers.com/en/publications/markt-trendrapporten/fitness-markt-trend-rapport-2020-2024-ebook>